

RECENSIONS BIBLIOGRÀFIQUES

Adela GARCÍA – Menacho OSSET – Mª Milagros CÀRCEL ORTÍ, *Capbreu de la Confraria d'Òrfenes a Maridar de València (Segles XIV-XVII)*, Col. *Fonts històriques valencianes*, vol. 65, Universidad de Valencia, 2017, 30 x 19 cms, p. 486, en lengua valenciana.

Las autoras, que ya en 2016 publicaron el *Catálogo del Archivo* de la misma cofradía, ahora nos regalan con la edición del libro de cabrevación de las propiedades de dicha cofradía, fundada en la ciudad de Valencia con autorización del rey Jaime II en 1293, con la finalidad de dotar con una limosna a huérfanas solteras o viudas para contraer matrimonio y así no cayeran en la prostitución, y también a las que querían ingresar en la vida religiosa y no tenían dote. Esa cofradía, en principio meramente civil, tenía propiedades urbanas y rústicas, de las cuales recibía sus rentas anuales para poder llevar a cabo su finalidad benéfica. Pero en el siglo XIV, desdichado siglo a causa de las hambrunas, la peste negra y la guerra con Castilla (1356-66), algunas de las propiedades habían quedado desiertas o bien no se sabía quién era su propietario. De ahí la necesidad de hacer una cabrevación general de todas las propiedades y rentas de la cofradía, que se contienen en este volumen, donde se copió también la historia de la fundación, así como sus primeras constituciones, que ahora se editan por primera vez. De manera que la obra nos da una información valiosa, desde 1470 a 1651, sobre la lengua valenciana, la toponimia urbana de la ciudad de Valencia, las vicisitudes de la propia cofradía,

sus distintas sedes, etc. Este manuscrito, que contiene 715 letras capitales y una inicial historiada e iluminada, se guarda en el archivo de la propia cofradía, que tras haber estado en el Hospital General desde 1517 a 1760, hoy se guarda en el archivo de la catedral de Valencia. En total aparecen 282 censos sobre propiedades de inmuebles urbanos y propiedades rústicas. Se registan 10 documentos de los siglos XIII-XVII, con el índice abecedario de sus censatarios, además de las constituciones de la cofradía, las indulgencias concedidas por varios obispos, las actas de los capítulos celebrados en distintos lugares entre 1399 y 1703, con amplios índices onomástico y toponímico, y la correspondiente bibliografía temática. De manera que una vez más, tenemos que felicitar a las autoras por su cuidado trabajo, que tantos datos nos suministra sobre la ciudad de Valencia y sobre la misma *Confraria d'Òrfenes a Maridar*.

E. ZARAGOZA

“*Alunísono estamos*”. *Epistolario Donostia-Pedrell 1915-1918*. Edición de Teresa ZULAICA y José BARROSO (Arte Menor - Epistolario, 5) A Coruña, Fundación Digital Bible y Editorial Mendaur, 2016, p. 214

Ressenyem la present edició, precedida d'una sòlida introducció i reforçada amb encertades anotacions crítiques, del conjunt de cartes (una setantena!) que, entre els anys 1915 i 1918 foren intercanviades pels famosos músics, el professor Felip Pedrell i Sabaté (1841-1922) i el religiós caputxí José Antonio de Donostia (José Gonzalo Zulaica Arregui, 1886-1956). El pare Donostia fou deixeble de Felip Pedrell, i amb aquest músic català compartí la tasca de promoure la reforma musical en la litúrgia a partir del *motu proprio* de Pius X *Tra le sollicitudini* (del de 22 de novembre de 1903), on el Papa donà unes clares i contundents indicacions de reforma que, de manera pionera, ja havien començat a impulsar a Espanya els reverends Vicent Ripollès (†1943), prefecte de música de la catedral de València (restaurador del cant gregorià i de la polifonia sacra) i, també, el jesuïta Nemesio Otaño († 1956), notable reformador de la música sagrada i gran entusiasta de les disposicions musicals del papa Sarto.

Felip Pedrell, de nen, havia estat cantor a l'escolania de la catedral de la seva Tortosa natal, i després es formà com a músic a Barcelona, Roma i París. Fou professor del Conservatori de Madrid i esdevingué un gran estudiós de la música popular i de la música polifònica dels segles XVI i XVII i, alhora, fou un gran promotor dels estudis de la musicologia moderna i exercí un mestratge molt fecund, perquè comptà amb deixebles de gran talla musical com ara Isaac Albéniz, Enric Granados, Manuel de Falla, Higiní Anglès i José Antonio de Donostia, entre d'altres. A més, Felip Pedrell fou un bon col·laborador del músic i compositor caputxí Nicolau de Tolosa, condeixeble de José Antonio de Donostia (vegeu les pàgines 99 i 121) i, també, compartí ideals i projectes musicals amb l'organista i mestre de capella de la parròquia barcelonina de la Concepció, Robert Goberna († 1934), entre molts altres músics i compositors del seu temps.

Felip Pedrell mantingué, doncs, una bona relació intel·lectual amb el pare Nicolau de Tolosa († 1923), membre de la fraternitat caputxina del santuari barceloní de Pompeia, que havia conegut a través de la feminista catòlica Carme Karr (admiradora de l'obra social i cultural que impulsà a la Ciutat Comtal el caputxí Rupert M. de Manresa (vegeu a la pàgina 91 la carta núm. 16 del febrer de 1915). Felip Pedrell i Nicolau de Tolosa, doncs, compartiren l'interès per l'estudi i promoció del cant tradicional, i van aplegar moltes melodies populars.

En la primera de les cartes el pare Donostia, escrita des del col·legi de Lecároz, datada el 16 de gener de 1915, el jove músic caputxí sol·licità el consell i el mestratge a Felip Pedrell: "He enderezado mis entusiasmos hacia los trabajos folklóricos vascos, de recolección de música popular, y creo que no puedo tener mejor consejero que quien como usted se ha pasado la vida en esos menesteres" (p. 56) i ho reblava, encara, en la segona carta que li adreçà el dia 21 de gener: "Mi mayor deseo sería pasar un par de años a su lado y ayudándole en sus trabajos, aprender yo a estudiar" (p. 64). Poc temps després, el jove caputxí José Antonio de Donostia es faria present a Barcelona per tal de seguir alguns cursos sobre composició musical amb Felip Pedrell.

Aquest epistolari, preparat per José Barroso Castro, expert en crítica textual, i per Teresa Zulaica Arsuaga, neboda del pare Donostia, professora de piano (i alhora estudiant de l'obra musical del seu oncle amb la col·laboració del caputxí navarrès Jorge de Riezu) va posant de manifest, carta rere carta, quines foren les preocupacions personals i estètiques d'aquestes dues grans figures de la música hispana que

mostraren un gran interès per la promoció de les tradicions populars i pel patrimoni de la música sacra hispana, amb el desig compartit de “hacer la obra de arte obra de amor”.

El conjunt de cartes de Felip Pedrell que rebé el caputxí José Antonio de Donostia entre 1915 i 1918, les conservava la seva neboda, Teresa Zulaica i, ara, una volta editades en aquest volum, les ha dipositat en el *Fondo P. Donostia* a la “Fundación Digital Bible”, a Pobra do Caramiñal; mentre que les cartes que el pare Donostia trameté a Pedrell les trobem arxivades a Barcelona dins del *Fons Felip Pedrell*, a la secció de música de la Biblioteca de Catalunya. Cal assenyalar que, en la present edició, la carta núm. 7 (datada a Comillas el 29 de gener de 1915) l’escriví el pare Nemesio Otaño i fou adreçada a Felip Pedrell, però tota ella es refereix al caputxí José Antonio de Donostia. Els curadors del present epistolari mantenen una escrupolosa fidelitat filològica i, només, el nom dels mesos del calendari que llavors s’escrivien en majúscula, han optat per posar-los en minúscula, tal com ara es fa arreu.

Cal assenyalar que algunes persones esmentades en les cartes no han pogut ser identificades pels curadors, verbigràcia, el cas del “P. Esplugas”, a la pàgina 182 (carta núm. 59, de Pedrell a Donostia, del 18 de desembre de 1916); nom que no ha estat indexat en l’“Índice de nombres citados en el epistolario” i que es refereix al caputxí Miquel d’Esplugues († 1934); o bé el cas del “Padre Jaime”, esmentat a la carta núm. 65 (23 octubre 1917), que es refereix al framenor caputxí Jaume de La Cot († 1936), íntim col·laborador del pare Rupert M. de Manresa i, alhora, gran amic d’intel·lectuals i artistes, com ara l’escriptor Joaquim Ruyra, del Terç Orde dels caputxins. I, també, el “Padre General”, esmentat a la pàgina 104 (carta del 12 de març de 1915), és una referència directa a Venanci de Lisle-en-Rigault, ministre general dels framenors caputxins, que concedí al pare José Antonio de Donostia el permís per a poder completar els estudis musicals amb el mestre Felip Pedrell.: “El P. General estuvo la semana pasada. Y el horizonte que yo me imaginaba cerrado, ha resultado que ocultaba un sol hermoso. Me ha dado todo género de permisos” (p. 104).

Aquest epistolari ens ofereix nombroses i significatives dades per a l’elaboració de la història de la música popular i litúrgia al llindar del segle xx, aportant-nos detalls, molt interessants, com ara el relat de les primeres impressions sobre la tràgica mort d’Enric Granados a la pàgina 169: “Ha perecido Granados, torpedeado el vapor con que regresaba triunfante a la madre patria. Usted que le quería y le admiraba

llorarà y hará votos por el descanso de su alma en las regiones celestes. Su muerte me ha afectado y trastornado mucho” (carta de Pedrell a Donostia, 30 de març de 1916). Una cordial felicitació des d’*Analecta Sacra Tarraconensia* als curadors de tan significativa aportació a la història musical hispana!

Valentí SERRA DE MANRESA, *OFMCap.*

Ramon CORTS I BLAY. *La qüestió catalana en l’Arxiu Secret Vaticà. De la restauració a Primo de Rivera (1875-1923)*. Ateneu Universitari Sant Pacià, *Studia Historica Tarraconensia* 4, 2017, 24x17,2 cm, p. 780

A mitjan s. XIX i principis del XX es repeteix en la documentació dels nuncis a Madrid i de la Secretaria d’Estat referent a les diòcesis de la Província Tarraconense l’expressió *questione catalana*. Alguna cosa s’ha esdevingut a l’Església catalana que planteja a la diplomàcia vaticana i a les relacions entre la Santa Seu i la monarquia espanyola un problema nou, una *qüestió*. Es tracta de la dimensió eclesiàstica d’allò que encara a hores d’ara es belluga i que anomenen el “problema català”, per bé que alguns creuen que és més aviat un “problema espanyol”. És a l’estudi d’aquesta qüestió, tal com apareix a la documentació vaticana, que el Dr. Ramon Corts i Blay ha dedicat més de trenta anys, i ajudant Déu hi dedicarà encara tots els que calguin, fins a publicar i comentar la documentació de la Santa Seu referent a Catalunya. Com testimonia Mons. Sergio Pagano, Prefecte de l’Arxiu Secret Vaticà en el pròleg de l’obra que ara presentem, el Dr. Corts Blay ja fa trenta anys que treballa a l’Arxiu Secret Vaticà, i el coneix a fons, tant l’Arxiu Secret Vaticà pròpiament dit (on es troben els fons de les Nunciatures) com l’Arxiu històric de la Segona Secció de Secretaria d’Estat, la dedicada als *Affari Esteri* o relacions amb els Estats, arxiu, aquest últim, incomprendiblement arrencat del primer i traslladat físicament a l’angle diametralment oposat del Cortile San Damaso, a la seu de la Secretaria d’Estat.

El present volum, i els cinc registres de documentació vaticana sobre Catalunya que ha publicat entre 2002 i 2015, i encara uns quants articles més (que Mons. Pagano recorda en el pròleg), formen part

d'un projecte molt més vast del Dr. Corts Blay a l'entorn de la figura gegantina del cardenal Vidal i Barraquer, cada dia més valorat a mesura que es va documentant la seva vida i obra. En plena guerra civil, el general Franco, amb una d'aquelles frases seves pseudohistòriques que tan satisfet el deixaven, va dir que Vidal i Barraquer no podria tornar a Espanya perquè s'hi havia fet incompatible "con su actuación remota, pasada y presente". La remota volia dir l'enfrontament amb el general Primo de Rivera durant la Dictadura (1923-1930); la passada era l'actuació, durant la Segona República (1931-1936), en col·laboració amb el nunci Tedeschini i complint instruccions de la Santa Seu, per reconciliar l'Església amb la República; la present, durant la guerra civil (1936-1939), no haver signat la carta col·lectiva dels bisbes espanyols i estar treballant per una mediació internacional que posés fi a la guerra, quan Franco precisament maniobrava per allargar-la i mentrestant anar forjant el seu poder absolut i perpetu. El ministre d'Afers Estrangers Jordana i l'ambaixador al Vaticà Yanguas Messía van transmetre aquella frase lapidària al nunci Cicognani, a Pacelli i al mateix Vidal i Barraquer, que moriria el 1943 a l'exili. Però aquella triple acusació resulta ser en realitat la triple glorificació de Vidal i Barraquer per la seva actitud en aquells tres grans moments històrics, i per contrast una triple denúncia de la mesquinesa de Franco.

Corts Blay valora i admira la biografia *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau* de Mn. Ramon Muntanyola (1970; recentment molt ampliada i posada al dia per Josep Massot i Muntaner, en dos volums, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2017) i l'*Arxiu Vidal i Barraquer. Església i Estat durant la Segona República espanyola 1931-1936*, a cura de Miquel Batllori i Víctor Manuel Arbeloa, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1971-1991. La documentació essencial de l'Arxiu Vidal i Barraquer produïda durant la guerra civil, o sigui la seva correspondència amb la Secretaria d'Estat, ha estat ja publicada per Mn. Manuel Fuentes i els seus col·laboradors de l'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona: *Correspondència del Dr. Francesc d'Assis Vidal i Barraquer, cardenal arquebisbe de Tarragona, amb Secretaria d'Estat de la Santa Seu (1936-1939)* (Tirant Humanidades, València, 2015), i està a punt d'aparèixer el quart i penúltim volum de l'*Arxiu de l'Església Catalana durant la Guerra Civil* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, 2014, 2017 i 2018), a cura de qui escriu aquestes ratlles, que a més de la correspondència de Vidal i Barraquer amb el Vaticà edita la d'altres corresponents seus i molta més documentació d'altres arxius

eclesiàstics i civils, i serà bon material per a l'estudi de l'Església catalana durant la guerra civil i fins els primers mesos sota el franquisme. Però resta encara inèdit un gran bloc de l'Arxiu Vidal i Barraquer: el de la Dictadura de Primo de Rivera (que no va ser tan cruenta com la de Franco, però molt més dura, fins al ridícul, pel que fa a la persecució de la llengua catalana). Diu el Dr. Corts Blay: "Hem esguardat tothora, doncs, aquest treball i hem gosat de fer-nos el propòsit, almenys això, d'oferir un altre dia un estudi semblant al del pare Batllori i d'Arbeloa, com un "Arxiu Vidal i Barraquer. Església i Estat durant la Dictadura de Primo de Rivera" (p. 12).

L'obra que ara presentem estudia, sobretot, un aspecte de la "qüestió catalana": el nomenament de bisbes. És només el primer dels quatre volums promesos que portaran el títol comú de *La qüestió catalana en l'Arxiu Secret Vaticà*, diferenciats cronològicament però també temàticament. Aquest primer volum, com indica el subtítol, abasta els precedents històrics de la qüestió pròpiament dita: *Des de la Restauració a Primo de Rivera*. El segon documentarà el conflicte del cardenal Vidal i Barraquer amb el dictador Miguel Primo de Rivera (1923-1930) per la predicació i catequesi en català. El tercer estudiarà la Visita Apostòlica a l'Església catalana, acusada de col·laboració amb els separatistes, encomanada al Nunci Federico Tedeschini, a les acaballes de la Dictadura, el 1928. El quart s'ocuparà de la trista sort dels cinc decrets que unes Sagrades Congregacions Romanes, mal informades pel Visitador Tedeschini, van adoptar contra l'Església catalana, i que, demostrada després la falsedat de les acusacions formulades, i afegint-s'hi encara la caiguda de la monarquia i la proclamació de la Generalitat catalana, no es van derogar formalment, ni tampoc van aparèixer a *l'Acta Apostolicæ Sedis*, però van haver de ser desconegudes de manera vergonyant.

En el present estudi dels precedents de la qüestió catalana, el Dr. Corts Blay recorre la documentació de nou nuncis d'aquests anys: Giacomo Cattani (1877-1879), Angelo Bianchi (1879-1883), Mariano Rampolla del Tindaro (1883-1887), Angelo Di Pietro (1887-1893), Serfino Cretoni (1893-1896), Giuseppe Francica-Nava di Bonifè (1896-1899), Aristide Rinaldii (1899-1907), Antonio Vico (1907-1912) i, el més interessant de tots per al nostre tema, Francesco Ragonesi (1912-1921). En cada una d'aquestes nunciatures se'ns presenten no sols els nomenaments episcopals, sinó també les propostes de candidats, indicant en cada cas si és un català o un castellà, amb la variant del que

Corts Blay anomena “la solució valenciana”. Veiem que, en principi, la Santa Seu, malgrat els esforços de la corona per col·locar bisbes castellans, els escull catalans; amb l’aparició del moviment catalanista, primerament cultural però ben aviat polític, esdevenen una complicació. Quedarà ja per al proper volum entrar de ple en la temàtica de la qüestió catalana, amb la nunciatura més interessant, la de Federico Tedeschi (1921-1936), condeixeble i amic personal de Pacelli; un nunci que, contra el costum diplomàtic de ser reemplaçat quan hi ha un canvi polític profund, travessarà la monarquia constitucional, la Dictadura, la “dictablanda” transitòria i la Segona República. Un nunci visceralment enemic dels nacionalismes, el basc però molt més encara del català, i que després de la famosa Visita Apostòlica del 1928 (l’extens informe final de la qual ha publicat Corts Blay a *AnalTar* 83 [2010], p. 485-757) recomana amb vehemència la remoció de Vidal i Barraquer, però quan es proclami la República n’haurà de fer el seu principal col·laborador per a la tasca, encomanada per Pius XI i Pacelli, d’intentar la conciliació de l’Església amb la República.

El Vaticà arrossega una forta prevenció contra els nacionalismes perquè la unitat italiana es va formar segons la doctrina de les nacionalitats de Mazzini que una nació té dret a ser un estat, a costa dels Estats Vaticans. Més tard la Santa Seu es va reconciliar amb la monarquia italiana, però encara l’edició espanyola del 1946 del manual de filosofia aristotèlicotomista del P. Gredt, que era el llibre de text a la majoria de seminaris i escolasticats religiosos, pretenia demostrar amb un sil·logisme que “el principi dit de la nacionalitat no es funda en la llei natural, sinó que va contra el bé comú social”. Feia quasi vint anys que els Pactes del Laterà, entre Pius XI i Mussolini, havien acceptat la pèrdua dels Estats Pontificis, però els seminaristes d’arreu del món encara havien d’estudiar com a doctrina oficial de l’Església que el principi de les nacionalitats era un error.

Amb el que acabem de dir ja apareix la importància del tema nuclear de la qüestió: l’ús pastoral de la llengua catalana. Dues són les armes que històricament la monarquia espanyola ha brandat per a castellanitzar i assimilar els territoris conquistats, a la península primer i després a les colònies: imposició de la llengua castellana i nomenament d’autoritats, i entre elles dels bisbes (tema, aquest últim, òptimament documentat per Vicente Cárcel Ortí). Arreu d’Espanya ha triomfat en aquesta empresa; només a Catalunya no se n’ha sortit, i després de tres segles la llengua autòctona continua viva.

L'any 1492 és crucial per a la història d'Espanya: conquesta de Granada, expulsió dels jueus, descoberta d'Amèrica i, menys recordat però ben característic, publicació de la primera gramàtica de la llengua castellana, l'autor de la qual, l'humanista Elio Antonio de Nebrija deia en el pròleg: "Siempre fue la lengua compañera del Imperio". Era la imposició de la llengua com a arma d'assimilació social i política. Encara recentment un ministre d'Educació espanyol volia reformar el sistema escolar català perquè deia que calia "españolizar a los niños catalanes", afirmació amb la qual reconeixia que, ara per ara, els nens catalans encara no són espanyols. Aquesta arma es va voler aplicar a la pastoral de l'Església catalana, contra els decrets del Concili de Trento que manaven predicar i catequitzar en la llengua materna del poble, però la Santa Seu es va mantenir en general fidel a la disciplina eclesiàstica tradicional. La "qüestió catalana" es planteja quan, a la segona meitat del segle xx, amb la Renaixença literària i cultural primer i després amb l'aparició d'un nacionalisme que va des del provincialisme primer, passant pel regionalisme, fins al ple independentisme desfermat a la fi de la primera guerra mundial, la llengua apareix com a signe d'identitat, causa i efecte alhora de la reivindicació nacionalista, i això ja no ho aprova la Santa Seu, en referència explícita al clergat regular i secular. El nostre autor conclou, encertadament, que la Santa Seu i els seus nuncis, que havien sostingut l'ús pastoral de la llengua catalana, no permet que el seu ús pastoral sigui aprofitat per a fomentar el separatisme.

En les seves conclusions, el professor Corts Blay recorda, en primer lloc, que "Roma donà fins al final el seu suport al procés i al desenvolupament de la Restauració i de la monarquia que encarnava" (p. 632) i, sobre les relacions Església-Estat, va ser "fidel al seu principi d'entendre's amb els estats; a Roma no li era plaent –o no li ho podia ser– relacionar-se amb aquelles institucions regionals que podien complicar l'observança d'aquest principi (p. 633), fins i tot amb una institució ben moderada i plenament legal, però aconfessional, com era la Mancomunitat catalana. No ha de sorprendre, doncs, que desaproves el catalanisme com "un element desestabilitzador del règim de la Restauració. D'aquí ve, per exemple, la sorpresa i la prevenció de la Santa Seu davant de l'eventual pertinença a aquest corrent del doctor Torras i Bages, del cardenal Casañas i de l'administrador apostòlic de Solsona i després arquebisbe de Tarragona Francesc d'A. Vidal i Barraquer" (*ibid.*). Afegeix encara que "la mateixa prevenció que tenien els nuncis enfront del catalanisme, diguem-ne ja clarament polític, la sentien tam-

bé els bisbes catalans” (*ibid.*). Hi haurà, doncs, una “repressió entre el clergat del catalanisme polític” (p. 635). Citant diversos historiadors, Corts Blay distingeix una primera fase de catalanisme literari i cultural d’una segona ja netament política, que farà que, durant la Dictadura, la Santa Seu, agraïda per les concessions de tota mena que el govern fa a l’Església, emprengui, particularment per informes de Tedeschini, una repressió del catalanisme no sols en el seu vessant polític sinó fins i tot en el vessant cultural i pastoral (*ibid.*). Diu el Dr. Corts Blay a l’inici de l’obra que “per a veure alguna traça d’interès o de preocupació pel fenomen del catalanisme o de la Qüestió Catalana hem d’esperar a la nunciatura de Giacomo Cattani (1877-1879), que ve a coincidir amb la inauguració d’un altre pontificat, el de Lleó XIII (1878-1903) (p. 31). La posició de la Santa Seu pel que fa a la llengua té una aplicació molt important en el nomenament de bisbes: “bisbes catalans, sí; catalanistes, no”, conclou Corts Blay (p. 637).

Al nostre entendre, però, caldria reconsiderar la mutació del catalanisme cultural en catalanisme polític. Creu el nostre autor que “és sabut que el nacionalisme català del segle xx no ha estat pas la continuació de la Guerra dels Segadors, així com tampoc la del 1714” (p. 21). Ara bé: ell mateix aporta, “gairebé –diu – a tall d’anècdota”, dues referències molt anteriors a les nunciatures per ell estudiades que semblen matisar la seva afirmació. La primera és d’un informe del nunci Tiberi, que el 1828, parlant dels habitants de Catalunya, els descrivia al Secretari d’Estat Bernetti com a gent inquieta i alhora poderosa econòmicament: “irrequiti e poderosi catalani” (p. 32). La segona és del nunci Amat, que el 1835 escriu al Secretari d’Estat: “Nell’Aragona e nella Catalogna lo spiritu d’antica indipendenza si è risvegliato e signoreggia” (p. 33). D’altra banda, Fèlix Cucurull, en la seva monumental *Panoràmica del nacionalisme català* (6 vols., Edicions catalanes de París, 1975; obra repetidament citada per Corts Blay, però no en aquest punt, perquè sols estudia la Qüestió Catalana segons el que surt principalment en l’Arxiu Secret Vaticà), demostra que el sentiment nacional era viu, però la dura repressió al llarg de tres segles no li permetia d’exterioritzar-se. Però en els breus períodes en els quals regna la democràcia i amb ella la llibertat d’expressió, o en escrits privats, aflora, ja en el segle xviii, després de la Guerra dels Segadors, l’afany d’independència. La derrota del 1714 no ofega l’esperit nacional, sinó que, malgrat la dura repressió, perdura al llarg del set-cents. El catalanisme del vuit-cents no neix, segons Cucurull, per generació espontània, sinó que és l’eclosió, en formes noves,

d'una vida i d'un esperit que no havien mort. El que hi ha, sobretot a partir de la primera guerra mundial, amb els "Tretze punts" del president Wilson, que per evitar noves guerres proposava reconèixer les nacionalitats, és l'explosió pública d'un sentiment latent. Les dues grans novetats són, primer, que ara es pot expressar públicament i, segon, que ja no es veu com un somni, sinó com a quelcom possible.

Als testimonis adduïts per Cucurull, n'hi podem afegir un altre que, per la personalitat de l'autor, no gens proper al catalanisme, no deixa lloc a dubtes. És el general Van Halen, l'home que durant la revolta popular de Barcelona el 1842 va bombardejar brutalment la ciutat per ordre d'Espartero. La repercussió, àdhuc internacional (per la implicació del cònsol francès Ferdinand de Lesseps), d'aquella operació brutal va ser tal que Espartero va haver de destituir Van Halen, el qual, per a justificar-se, va publicar un *Diario razonado de los acontecimientos que tuvieron lugar en Barcelona, desde el 13 de noviembre al 22 de diciembre del año de 1842. Publicado por el Capitán General que era en aquella época del segundo distrito militar, y General en Jefe del ejército de Cataluña, Don Antonio Van Halen, Conde de Peracamps* (Madrid 1843). Jaume Balmes, que es trobava a Barcelona els dies de la revolta, coneix i cita el *Diario razonado* en el duríssim assaig biogràfic que va dedicar a Espartero (publicat en set articles, apareguts en cinc quaderns de *La Sociedad*, núm. 13 al 17, datats entre el 21 de desembre de 1843 i l'1 de febrer de 1844). Van Halen confessa que no s'havia imaginat que tots els catalans superessin llurs divisions i arribessin a posar-se d'acord per lluitar contra l'exèrcit espanyol (ara en diríem sentiment transversal). "Conocía la historia -escriu Van Halen i copia Balmes- y no olvidaba la de los acontecimientos de Barcelona y resto de Cataluña desde 1638 al 1640, pero me parecía imposible que pudiesen reproducirse pasados dos siglos, en que tantas razones de conveniencia recíproca debían estrechar los lazos fraternales entre todos los habitantes de la nación española". Assegura que els revoltats consideraven que es tractava d'una lluita entre catalans i castellans, i que "militar" era quasi sinònim de "castellà", i que els maleïen "porque habían venido a Cataluña". Afegeix Van Halen: "*Muerte a los soldados, o muerte a los castellanos*, eran las palabras de orden, y de este modo sin causa ni motivo manifestaban un furor espantoso contra unas tropas a quienes no debían más que beneficios". És evident que Van Halen, molt a desgrat seu, descobreix amb sorpresa un independentisme, no d'un individu, sinó generalitzat entre el poble. No ignorava el nunci Tedeschini aquest esperit d'independència sobretot després de la

Gran Guerra, però, com ho ha dit Corts, això pertany ja al segon volum, que esperem que aparegui ben aviat.

L'obra del Dr. Corts Blay sobre la Santa Seu i Catalunya, tant la ja realitzada com la que es proposa, és d'una tal magnitud que semblaria requerir tot un equip. Ell s'hi encara en solitari i sense abandonar la seva parròquia de la Puríssima. Llarga vida al Dr. Ramon Corts Blay!

P. Hilari RAGUER, *OSB*

Josep ALANYÀ I ROIG, *Santa Maria de la Cinta. Història i documents*. Tortosa, Fundació privada Duran-Martí i Reial Arxiconfraria de Nostra Senyora de la Cinta, 2017, 2 volums amb 803 i 777 p.

En l'escaiença del quart centenari de l'erecció de la Reial Arxiconfraria de Nostra Senyora de la Cinta, aprovada pel papa Pius V l'any 1617, l'expert historiador i arxiver el reverend doctor Josep Alanyà i Roig (Batea 1943) ens ofereix en una extensa i excel·lent monografia una acurada anàlisi fenomenològica sobre el relat hagiogràfic de la "Santa Cinta" i, alhora, aporta una valuosa aproximació historiogràfica sobre la "Traditio Cinguli" a la catedral de Tortosa. En la present monografia s'examina el procés de transmissió popular del relat de la "traditio" de la Santa Cinta efectuat a partir d'un minuciós estudi dels textos i de la iconografia generada per aquesta devoció tortosina, especialment amb l'edició de goigs, auques, estampes devocionals, xilografies i gravats com ara, a tall d'exemple, aquella bella xilografia que preparà l'any 1673 el gravador caputxí Fra Agustí d'Igualada. Al llarg de la monografia hi trobem l'estudi d'alguns textos impresos de sermons i translacions, especialment de l'obra estampada l'any 1725 de Pere de Lloberia titulada: *Solemnes festivas demostraciones con que la Fidelissima y Ejemplar Ciudad de Tortosa celebró la traslación de la Santa Cinta de María a la nueva y sumptuosa capilla*.

Una part molt destacada d'aquesta interessant i sòlida monografia del Dr. Alanyà tracta sobre la relíquia i els reliquiariis dedicats a la Santa Cinta (vegeu les pàgines 319-386); una "cinta" que, segons una venerable i consolidada tradició, l'hauria lliurat la mateixa Mare de Déu a la ciutat de Tortosa en el marc d'una aparició ocorreguda a la catedral la nit del 24 al 25 de març de 1178, tal com consta en la lletra

d'antics relats com en la *Relación de la Santa Cinta que baxó la Virgen Santíssima del cielo a la Iglesia Catredal de Tortosa*, que fou editada diverses vegades en els segles XVII i XVIII; una relació escrita amb l'estil propi dels càntics o romanços de cecs, estampat amb l'estructura d'uns "goigs" on es descriuen escenes diverses de la *Virginis visio* i la de la *Traditio Cinguli* a la catedral de Tortosa.

En el segon volum, s'hi descriu i s'estudia el desenvolupament de la festa i ofici litúrgic dedicat a la Verge de la Cinta, els altars que li foren dedicats i les confraries. De manera particular l'autor es dedica a analitzar l'espai arquitectònic i la descripció de la Reial Capella de la Mare de Déu de la Cinta (vol. II, p. 337-407), dissenyada per Diego Martínez Ponce de Urrana el 1672, i remodelada l'any 1725 per fra Mateu Ortiz, arquitecte de l'Orde de Predicadors, on destaca el coronament de la capella amb el tambor de la llanterna de la cúpula, obra del tracista dels carmelites descalços fra Josep de la Concepció. En el llibre, hi trobem també l'estudi de la iconografia pictòrica de la Reial Capella i sobre l'art de la Santa Cinta, especialment a propòsit del retaule de marbre jaspi i fusta atribuït a Josep Tomàs, amb alguns capitells esculpits per Cristòfor Cros i Anton Ferrer; els frescos de Dionís Vidal i Josep Medina; la imatge de la Mare de Déu de la Cinta de l'argenter Francesc Via; la corona d'argent d'Agustí Roda; l'urna de plata de la Santa Cinta de Francesc i Josep Tramulles una important peça d'argenteria, aquesta, que començaren a treballar l'any 1727 al seu obrador de Barcelona, i que fou col·locada la capella de la Cinta l'any 1729.

A la part final de l'obra el Dr. Alanyà tracta sobre la música i la literatura posades al servei del culte i devoció a la Santa Cinta vol. II, p. 705-721). Finalment, a les darreres pàgines del segon volum hi trobem la relació ordenada de les fonts i bibliografia (p. 747-777), on es destaquen les *Constitutiones Ecclesiae Dertusensis. Constitutiones papales. Constitutio Benedicti Papae XIII. Anno 1412*; el *Summarium Dertusensis Reintegrationis in honorem B. Virginis de Cingulo. Memoriale processus* i la *Institutio festi Cinguli Beatæ Virginis Mariæ*; uns manuscrits de gran interès conservats a l'Arxiu Capitular de Tortosa. Des d'*Analecta Sacra Tarraconensia* oferim una felicitació ben cordial al canonge Josep Alanyà per tan valuosa aportació a l'estudi de les tradicions mariològiques!

Valentí SERRA DE MANRESA, *OFM*Cap.

SANT ANDREU AVEL·LÍ, *Discursos, Ejercicios y Advertencias para hacer provecho en la vida espiritual*. A cura d'Ambròs Cots i Dorca, C. R. (Col. *Humilitas*, 11) Barcelona, Editorial Claret, 2017, pàgines 56

Lancelot Avel·lí nasqué el 1521 al Regne de Nàpols, i quan l'any 1556 ingressà als clergues regulars teatins (que era una novella institució religiosa pretridentina on els seus membres, amb una pobresa absoluta i una confiança total en la divina Providència, es consagraven a cercar exclusivament i per damunt de tot el Regne de Déu) demanà de ser anomenat Andreu, com a nom de religiós, pel gran amor que Avel·lí tenia a la santa creu.

Andreu Avel·lí fou un religiós molt exemplar i un gran mestre d'espiritualitat molt apreciat pels seus contemporanis. Morí sobtadament el dia 10 de novembre de 1608, a la grada de l'altar, quan revestit amb els ornaments sacerdotals es disposava a començar la celebració de la Santa Missa. Dels nombrosos escrits d'Andreu Avel·lí, el pare Ambròs Cots i Dorca, procurador general dels teatins, ha volgut escollir per a la col·lecció *Humilitas* (impulsada pels teatins per a donar a conèixer i divulgar textos ascètics poc coneguts) un conjunt de textos d'enorme interès i que poden ajudar al creient contemporani a mantenir-se a la presència de Déu i, sobretot, per a ser fidels i millors complidors del voler de Déu en la vida de cada dia esguardada com a camí de santificació i tot fent l'esforç permanent "de recordar-nos de Déu i maldar per tenir-lo sempre en el nostre cor" (p. 11), i tot avorrint de manera radical el pecat i reformant aquelles males costums que ofenen al bon Déu (p. 17).

Els textos seleccionats i traduïts al castellà pel pare Ambròs Cots, els ha extret del volum quart de les obres del sant publicades a Nàpols entre els anys 1733-1734, poc després de la canonització d'Andreu Avel·lí, tinguda a Roma l'any 1712, i cal assenyalar que aquests *Discursos, Ejercicis i Advertiments* són uns escrits força breus, però tenen una enorme densitat espiritual i que, ben cert, ens ajudaran a tenir una vida espiritual molt més pregona, car poden contribuir a millorar la nostra relació amb Déu a través de la pregària, car si som fidels a les inspiracions del bon Déu, hom podrà assolir, com a gràcia, "la suau consolació de l'esperit" (p. 19); un conjunt de textos ascètics que foren glosats de manera elogiosa per l'erudit jesuïta Hug Hurter en el seu valuós instrument de treball titulat *Nomenclator Literarius Theologiae Catholicae*.

És particularment recomanable el “Breu exercici per a cada dia de la setmana per tal de viure en la gràcia de Déu i guardar-se del pecat mortal” (p. 29-39), així com també són molt profitosos el conjunt d’advertiments per a conformar la nostra vida a la del Crist que, si els seguim pas a pas, contribuiran al nostre progrés espiritual. Aquesta col·lecció d’*Advertiments* foren escrits per a les religioses del Monestir de Santa Maria de la Sapienza de Nàpols i que encara avui, si els secundem, “trobarem el repòs de l’ànima i, entrant pel camí de la perfecció, ascendirem, a poc a poc, vers la glòria celestial” (p. 54), glòria celeste que és la nostra última destinació. Tot un repte a seguir!

Valentí SERRA DE MANRESA, *OFM Cap.*

Àlvar MADUCELL, *L'autor del vers “Pus parla en català...”* (Maduixer, 24) Sant Quirze del Vallès, 2018 [edició privada], 69 p.

Investigació minuciosa a propòsit de la possible autoria dels sonets anònims que acompanyen l’edició de la *Corònica [sic] universal del Principat de Catalunya*, publicada per Jeroni Pujades l’any 1609, especialment el verset final “Pus que parla en català, Déu li don glòria”, que es convertiren a partir de la gramàtica de Pau Ballot, publicada el 1815 en una important consigna política i literària fins a la Renaixença. Després d’una meticulosa investigació, Àlvar Maduell proposa el nom del framenor caputxí fra Ciril Bofill de Santa Creu, veïnat del terme de la Selva de Mar i amic de Jeroni Pujades.

Ciril Bofill, després d’haver exercit de catedràtic de retòrica als estudis generals de la Universitat de Barcelona, l’any 1616 ingressà als caputxins i, segons el necrologi de Basili de Rubí, fra Ciril de Santa Creu acabà els seus dies al convent de Mataró l’any 1616. A les pàgines 59-61 s’ofereix la reedició dels tres sonets dedicats “Al doctor Hierònim Pujades, en alabança de la Corònica [que] escriu en llengua catalana. De un seu amic religiós caputxí”. Un llibretó que ens aporta una interessant aportació a la microhistòria dels caputxins catalans del segle dissetè.

Valentí SERRA DE MANRESA, *OFM Cap.*

Rosa PLANAS I FERRER, *Anna Maria del Santíssim Sagrament. Vull fer càtedra del teu cor* (Biografies de mallorquins, 32) Ajuntament de Palma de Mallorca 2017, 64 p.

Vet ací una breu semblança biogràfica, de caràcter divulgatiu, sobre la vida i projecció espiritual de la monja dominica mallorquina Margalida Mas i Pujol (Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, 1649-1700); una destacada escriptora del lul·lisme femení –encara que poc coneguda– que, després de superar les enormes dificultats que impedièn el seu ingrés al monestir de Santa Caterina de Sena de les religioses dominiques, a Palma de Mallorca, finalment aconseguí de pronunciar els vots religiosos l’any 1678. Una volta professa, Sor Anna Maria destacà ben aviat en el camp de l’espiritualitat i de la mística, experimentant, força sovint, unes “estranyes aparicions, renous infernals i tota classe de fenòmens estranys que acompanyaren la vida conventual de Sor Anna Maria” (p. 23). Aquesta religiosa, per expressa indicació del seu confessor, el Dr. Gabriel Mesquida, llegí, assimilà i comentà místicament el *Llibre de l’Amic i l’Amat* del beat Ramon Llull, amb “una ciència molt alta i secreta, que solament és entre Déu i l’ànima” (p. 26) i, alhora, elaborà una valuosa obra literària i de caràcter místic que avui es conserva manuscrita a l’Arxiu Municipal de Palma, en una antiga còpia efectuada per l’ermità de Ternelles Fra Joan Nicolau (vegeu *l’Exposició de Sor Ana Maria del Santíssim Sagrament sobre el libre del Amich y del Amat*).

Cal assenyalar que els contemporanis de Sor Anna Maria volgueren posar de manifest que “una de les qualitats de Sor Anna va ser sens dubte el do de profecia. Igual que santa Caterina Thomàs, la venerable dominica va experimentar la capacitat de contemplar i comprendre el futur, a més de preveure les conseqüències de determinades conductes” (p. 32). Rosa Planas, l’autora d’aquesta breu biografia, avesada escriptora i estudiosa del lul·lisme, ha volgut posar en relleu el caràcter excepcional de la personalitat d’aquesta dominica mallorquina que reeixí a relatar, amb viva i expressivitat, la seva experiència mística i que, per aquesta raó, ara “mereix figurar entre les figures més rellevants de l’Església mallorquina, i ser considerada com una de les veus més originals de la prosa barroca del seu temps” (p. 59). A la pàgina 63 d’aquest volumet de “Biografies de mallorquins”, hi trobem exposada una bibliografia selecta, on destaca, de manera prioritària, la ja clàssica *Vida de la venerable M. Sor Ana Maria del Santísimo Sacramento, religiosa*

del convento de Santa Cathalina de Sena de esta capital del Reyno de Mallorca, que escriví Llorenç Vallespir i que estampà l'any 1741 l'impressor Pere-Antoni Capó, a Palma de Mallorca, i que encara avui és un substanciós filó de dades per a qualsevol estudi biogràfic de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament.

Valentí SERRA DE MANRESA, *OFM*Cap.

Mn. Josep ALANYÀ I ROIG – Presentació del llibre *Santa Maria de la Cinta*. Crònica de la visita de Tortosa a la Fundació Balmesiana

El dissabte dia 14 d'abril de 2018 a les 17 hores, les Terres de l'Ebre van portar les aromes de les frondoses hortes tortosines, amb una nombrosa representació de confreres de la reial Arxiconfraria de la Verge de la Cinta, la Cort d'Honor i les dones de l'Orde de l'Atxa, i van omplir l'espai balmesià del carrer Duran i Bas de la Ciutat Comtal per rendir homenatge a la nostra patrona, la Santa Cinta, que totes portem dins del cor, amb la presentació del treball del Canonge Arxiver de la Catedral de Tortosa Mossèn Josep Alanyà

Valents, quantiosos i irrefutables són els documents que ens entrega el llibre *Santa Maria de la Cinta. Història i Documents 1178-2017* en dos volums i 1.592 pàgines, escrit i publicat des de l'estima a la Mare de Déu de la Cinta. La qual cosa ens recorda aquelles dones tortosines que van ser prou valentes per saber defensar la Ciutat, com s'explica en el llibre literari on ja es fa menció per primer cop de la Santa Cinta, *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa* (1559) de l'arxiver municipal al s. XVI mossèn Cristòfol Despuig, en temps del Bisbe Joan Izquierdo i fra Baltasar Sorió, directors de la cultura tortosina representada en els Reials Col·legis de Sant Jaume i Sant Maties. Com també ens fa recordar l'esforç valerós del nostre popular poeta i compatriota tortosí mossèn Vicent Garcia, *lo Rector de Vallfogona*, a qui devem la reivindicació de la llengua de Catalunya quan estava en vergonyosa decadència i sols servia *per a romanços de cego* i altres fins vulgars.

Des d'una visió general dels dos volums, que ens ocupen, podem concloure que el prevere historiador mossèn Alanyà ens ha entregat la història completa de l'església tortosina des del S.XII fins a l'actualitat

centrada al voltant de la Mare de Déu de la Cinta. L'obra, però, gira sempre al voltant del *Traditio Cinguli* (relat fundacional de la Santa Cinta), que hem de distingir de la *Cinguli Traditio* (acció del lliurament de la Santa Cinta per la Verge Maria als tortosins).

De la mateixa manera que primer és la veu de la paraula que la tinta de la lletra, de la mateixa manera que primer és el sentiment que la literatura, el doctor Alanyà, no hagués pogut escriure sobre la Santa Cinta sense abans estimar-la i venerar-la, com es destil·la que ho fa a través d'aquest estudi científic sobre la Patrona de Tortosa.

L'extensa obra li ha costat dos anys confeccionar-la. L'exhaustiva producció de l'obra ens fa pensar que ja posseïa els coneixements i havia fet la recerca necessària per a la redacció i posterior publicació de l'obra, al consagrar tots aquests darrers anys de la seua vida a la custòdia, catalogació i estudi del ric Arxiu Capitular de la Catedral de Tortosa

En l'Any Jubilar de la Santa Cinta, concedit pel Papa Francesc per a l'any 2017, el Capítol Catedralici de Tortosa, la Reial Arxiconfraria de la Santa Cinta, i la Fundació Pepita Martí i Duran, que van encarregar aquest estudi en el mateix any del IV Centenari de l'Arxiconfraria de la Santa Cinta, fundada el 13 de gener de 1617, van entendre la necessitat que hi havia d'un treball científic com el que ara se'ns presenta, de la mateixa manera que la va entendre el Canonge Arxiver de l'Arxiu Diocesà de Barcelona mossèn Josep Maria Martí Bonet, com va dir el dia de la presentació a la sala d'actes de la Balmesiana. Necessari, sí, i també addictiu, com va poder comprovar ell mateix en llegir els dos voluminosos toms en tan sols 24 hores! Sense poder soltar-los fins al final. Jo, modestament, afegiria a les paraules del doctor Martí i Bonet, *necessari i addictiu*, el terme *definitiu*.

Definitiu, com constata el director de Cultura religiosa – Editorial Balmes, el doctor mossèn Ramón Corts i Blay, que conduïa l'acte de presentació: A partir d'ara, ja no es podrà escriure res de nou de la Mare de Déu de la Cinta sobre el que hi ha documentat anterior als nostres dies; a partir d'ara, tot el que sigui inèdit haurà d'haver estat produït després de l'any 2017, any de l'edició del llibre que ara presentem. Ja és ben cert que a partir d'ara no serà fàcil afegir res més d'allò que està inclòs en els 2.930 gr. dels volums que s'acaben de publicar". El doctor Alanyà ha tingut a l'abast tots els documents, molts inèdits fins ara, que li ha ofert el ric Arxiu Capitular de la Catedral de Tortosa, el qual ha

catalogat i restaurat admirablement, zelós de conservar-lo i protegir-lo per a les generacions venidores, i de traure a la llum del públic en general el seu ric patrimoni a través de l'edició dels seus nombrosos llibres, tan reeixits.

El bisbe de la Diòcesi de Tortosa, l'Excm. i Rvdm. Sr. Enrique Benavent i Vidal, ha porticat els dos llibres editats per la Reial Arxiconfraria de la Cinta amb molta cura i amb tota mena de luxe: Paper òfset de 80 gr. i amb guardes de color negre donen un tacte al dit que t'invita a passar les pàgines àvidament. La mida del llibre és considerable: 170 mm d'ample X 240 mm d'alt però no es pot comparar amb el llom: el Vol. I té fins a 50mm, dos més que el Vol. II. L'enquadernació està cosida amb fil amb capçada de bandera blanca. Les tapes dures de llom rodó llueixen una fotografia de la Mare de Déu des d'una perspectiva de baix a dalt on la Santa Cinta apareix representada en primer terme, tal volta com si ens la volgués entregar, i un angelet encuriosit s'ho mira tot des de dalt d'un núvol. La mare pareix que ens mira... Hem de felicitar als encarregats del disseny gràfic, la impremta Querol, de Tortosa. Aquesta primera edició, amb 600 exemplars, ha rebut la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Tarragona i l'Ajuntament de Tortosa.

Cal dir que no hi ha un millor espai per a presentar aquesta història de *Santa Maria de la Cinta* que l'espai balmesià de la Ciutat Comtal. El membre de la Renaixença catalana i cronista de Tortosa, arxiver honorari municipal, Francesc Mestre i Noè (Tortosa 1866-1940), va publicar, fruit de la seua gran amistat amb el pare Ignasi Casanovas i Camprubí,¹ el 1927, dins la Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, Sèrie III, Vol.1, la seua obra cabdal, *Temps, Vida i Obres del polígraf D. Jaume Tió i Noè (1816-1844)*, resultat de tota una vida dedicada a la recerca d'aquest escriptor romàntic, amic íntim del prevere Jaume Balmes. En 1982, el meu sogre Lluís Mestre i Rexach, nét de Francesc Mestre i Noè, en va fer una segona edició.

Com diu lo mateix Mestre i Noè en 1910, centenari del natalici del filòsof vigatà:

En Balmes i en Tió se van conèixer, cap allà l'any 32, a la ciutat de Cervera, precisament en els moments en que el filòsof

1. Cartes d'Ignasi Casanovas i Camprubí a Francesc Mestre i Noè. Epistolari de Francesc Mestre i Noè. Arxiu de la Família Mestre.

sorprenia als seus il·lustres professors i el poeta rebia l'alè i encoratjament dels literats insígnies...².

També, Mestre i Noè, va ser un dels més entusiastes difusors dels llibres editats pel Foment de Pietat Catalana, promoguts pel pare Casanovas i venuts a la seua Llibreria Científica i Religiosa del Carrer de la Rosa de Tortosa, una de les més antigues d'Europa, actual Viladrich, com ho llegim a la p. 713.

En la Guerra Civil el pare Casanovas va ser assassinat igualment que l'únic fill de Francesc Mestre i Noè. En carta de 5 de maig de 1940, la Biblioteca Balmes li diu a Mestre i Noè que per sort, la seua obra sobre Jaume Tió s'ha salvat, ja que moltes edicions van ser-li requisades per a pasta de paper i a més van haver de destruir el fitxer de direccions per qüestions òbvies³.

Per això, tots els tortosins que ens vam traslladar a la Balmesiana a participar en la presentació de l'obra de mossèn Alanyà el proppassat dia 14 d'abril, no vam poder més que xalar d'aquest entorn tan especial i agrair a la Fundació Balmesiana i al seu Director, doctor Corts i Blay, l'organització de l'acte, certament reeixit. Crec parlar en nom de tots els presents, homes de l'Arxiconfraria, dons de la Cor d'Honor de la Verge de la Cinta, altres tortosins i tortosines i barcelonins, que s'havien sentit convocats a l'acte per l'anunci publicat al "Full Dominical de l'Església Arxidiocesana de Barcelona". Tot ens vam sentir molt ben acollits i acompanyats, i així ho van expressar tant el 1er Majordom de

2. MESTRE I NOÈ, F. "Balmes-Tió", *El Restaurador*, núm.590.Tortosa (06/07/1910); també: *Gazeta Montanyesa*, núm. 474. Vic (28/06/1910).

3. "Biblioteca Balmes/Duran i Bas, 9-11/Barcelona/Sr. D. FRANCISCO MESTRE I NOÈ/Tortosa/ En contestación a su apreciada carta del 1º del corriente, que muchísimo agradecemos, tenemos el sentimiento de comunicarle que el P. Casanovas fue también víctima de la persecución religiosa marxista. Le remitimos un recordatorio junto con un volumen de la obra por V. publicada. Aunque nos fue requisada para pasta de papel una buena parte de nuestras ediciones, se salvó casi toda la de su libro, del cual tenemos a su disposición los ejemplares que necesite.

Perdone no le escribiéramos antes, pero destruimos nuestro fichero de direcciones y como eran muchas las personas que en él figuraban, no hemos podido cumplir con todos nuestros amigos, como deseábamos.

En sustitución del P. Casanova, ha sido nombrado Director de la Biblioteca (que ahora será una rama de la institución "Balmesiana") el R. P. Fernando Mª Palmés S.I.

Tenemos presentes en nuestras oraciones y en el "Memento" de la misa el alma de su hijo y compañeros muertos por la santa causa de Dios. Lamentamos la destrucción de su biblioteca y colecciones recogidas con tanto afán./Se ofrece de V. atento s.s./José Vives, Bibliotecario." Barcelona (05/05/1940). Epistolari de Francesc Mestre i Noè. Arxiu de la Família Mestre.

la Arxiconfraria de la Mare de Déu de la Cinta, senyor Javier Colina i Villanueva, com la Presidenta de la Cort d'Honor de la Cinta, la senyora Pepita Borràs i Pàmies, que estaven acompanyant a mossèn Alanyà a la taula de presidència.

Al final de l'acte, ens vam posar tots dempeus per cantar l'Himne a la Patrona de la ciutat de Tortosa, del qual i de la seua creació ens en parla el doctor Alanyà a la pàg. 715 dels llibres que ens ocupen. Mestre i Noè formarà part en 1918 del jurat on s'elegeix la lletra de l'Himne de la Mare de la Cinta. El concurs, organitzat per la *Reial Arxiconfraria de la Mare de Déu de la Cinta* el guanya Joan Moreira i Ramos (1878-1951)⁴. A l'any següent s'incorporarà la música del beat Mossèn Josep Ma. Peris i Polo (1889-1936), rector del Seminari Comnciliar de Barcelona el 1936, any del seu martiri:

[...] tot i posant la condició de que les poesies podien escriure's en castellà i en tortosí, recordo, com a vocal del Jurat, que les més i millors escrites i sentides eren les tortosines...⁵

L'*Himne de la Cinta* s'estrena a les quatre de la tarda del dijous 25 de març, dia de la Baixada de la Cinta i festa de l'Anunciació de la Verge Maria de 1920, en què Mestre i Noè, com a President de la *Lliga Espiritual de la Mare de Déu de la Cinta*, organitza uns *Jocs Florals* celebrats al Balneari del Porcar en els quals fa una crida a tots els literats per tal que en qualsevol de les variants dialectals del català, tant de Catalunya com de València, Mallorca, Rosselló o la Cerdanya, vinguin a honorar a la Patrona tortosina⁶.

No vull acabar aquest article sense aportar uns versos a la Mare de Déu de la Cinta, escrits per Mestre i Noè el 1933.

4. MENASANCH I MARTÍ, N. *Biografia de Francesc Mestre i Noè. Cronista de Tortosa. Pròleg de Joan Beltran i Cavaller. Aportacions de Joan-Hilari Muñoz i Francesc Sorolla*. Benicarló, 2016.

5. MESTRE I NOÈ, F. Epíleg a *Del Folklore tortosí*. Tortosa, 1934.

6. MESTRE I NOÈ, F. "Certamen literari", *Bulletí de la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de la Cinta*. Tortosa (30/11/1919).

A la Verge de la Cinta⁷

*Durant lo redolar de set centúries,
per Vos los bards sa lira estan polsant
i l'eco de sas fèrvides cantúries
des dels ribers del riu a les boscúries
com brises musicades van pujant.*

*Eixos càntics de cèlica harmonia
les millors notes del seu cor ne son,
que per Vos se manté la Poesia
i us lloarà eternament, Verge Maria,
siguen quins siguen los trastorns del món.*

Com diu Mossèn Alanyà en el llibre *Santa Maria de la Cinta*:

La bellesa literària al servei de la fe, les flors de la paraula, colors de sentiments, pregària i acció de gràcies, posades a la falda de la Mare.

Mossèn Josep Alanyà i Roig, a qui agraïm l'obra i el treball intensiu i extensiu que l'ha fet real, ha sabut transmetre l'amor i veneració que sentim els tortosins per la nostra Santa Cinta i, sobretot, ens ha transmès la saviesa que proporcionen el coneixement de l'autèntica història i els documents que, negre sobre blanc, han restat impertèrrits al llarg dels segles, ben custodiats pels canonges arxivers de la Catedral de Tortosa, predecessors de l'autor del llibre, que n'ha recollit el testimoni i ha continuat el treball, com les formigues durant l'estiu, perquè la resta ens en aprofitéssim i en xaléssim.

Núria MENASANCH I MARTÍ,
Esriptora i psicòloga.
Biògrafa de Francesc Mestre i Noè
Tortosa (19/04/2018)

7. MESTRE I NOÈ, F. "Correo de Tortosa", pàg.2. Tortosa, 02/09/1933